

цивілізаційних утворень, за період до 1990 року не дає можливості повноцінно проаналізувати динаміку розвитку цивілізацій у XX сторіччі. Але наведені дані за останні 17 років яскраво свідчать про найбільш стрімкий розвиток таких утворень як Китайське та Індійське. Їхні тенденційні показники значно перевищують (в середньому вдвічі) аналогічні значення для інших цивілізацій. Даний факт є лише підтвердженням зростаючої ролі Китаю та Індії у світі. В цивілізаційному аспекті ці дві культури поєднує схоже етико-центричне ідеологічне ядро. Крім того, незважаючи на певні зміни в цивілізаційних цінностях і традиціях, вони є найдавнішими з сучасних цивілізацій і вже проходили етап найвищого розвитку та занепаду. Тоді, можливо, наведені дані свідчать про наступну хвилю їхнього піднесення і перетворення на світових лідерів.

Висновки. Всі вищезазначені факти свідчать про активну перебудову сучасного світу, поступову втрату західною цивілізацією світової першості. А отже, знаходимо підтвердження виразу П.Сорокіна про «переміщення центру творчого лідерства з Заходу на Схід», що означає не тільки новий розподіл економічної ваги, а й зміну загальнолюдських цінностей. Новий інтегральний порядок, на думку П.Сорокіна, буде більш величним і мудрим, більш справедливим і прекрасним у порівнянні зі згасаючим ідеаціональним, еkleктичним порядком, об'єднуючи в один потік Істину (науку), Красу (високе мистецтво) і Добро (нову етику, що ґрунтується на творчому альтруїзмі).[1]

Таким чином, порівняння рівня якості життя населення за цивілізаційними утвореннями досить чітко ілюструє картину, подібну до тієї, що можна спостерігати при співставленні показників економічного розвитку. Оскільки в сучасних умовах державні утворення намагаються приділяти більше уваги соціальній політиці, особливо вирішенню проблем подолання бідності, неграмотності, підвищенню рівня освіти та охорони здоров'я. Соціальні стандарти життя населення постійно покращуються і, незважаючи на свою ідеологічну основу, усі цивілізаційні утворення намагаються в певній мірі їм відповідати.

1. Кальченко Т. В. Глобальна економіка. Монографія. – К.: КНЕУ, 2006. 2. Яценко Б.П., Бабарицька В.К. Країнознавство: основи теорії. – К.: Либідь, 2009. 3. Human Development Report: 2009: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Indicators.pdf

УДК 911.3

Руднева М.Г.

КЛАСТЕРИ, ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ КРАЇНОЗНАВСТВА

В статті виділено групи кластерів за ознакою територіального поділу. Зроблена спроба визначення їх приналежності до того чи іншого рівня вивчення країнознавчих об'єктів.

The article identified the group of clusters on the basis of territorial division. The attempt to define their belonging to a particular level of international (regional) study's objects.

Постановка проблеми. Феномен кластера, як територіальної концентрації взаємопов'язаних підприємств, що визначає конкурентоспроможність, входить до сфери інтересів багатьох економічних та географічних дисциплін. На сьогодні, кластерні утворення є важливими компонентами світового господарства, що часто виступають на рівні з окремими ТНК, регіонами або навіть невеликими країнами. Зважаючи на масштаби та чисельність кластерів, а також, їх визначальний вплив на господарство і систему міжнародних зв'язків країн, доцільно говорити про кластерні утворення, як об'єкт країнознавства, на різних рівнях.

Актуальність дослідження. В умовах глобалізації, відбуваються значні зміни в організації світового господарства. Необхідність типологізації кластерів за територіальною приналежністю та їх впливу на місце країн в світовій економіці і визначають актуальність та теоретичну значимість дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки вивченню кластерів були присвячені чисельні праці зарубіжних та вітчизняних вчених, серед них М.Портер, М.Енрайт, С.Розенфельд, Е.Беггман і Е.Фрейзер, Войнаренко М.П., Соколенко С., Хасаєв Г.Р., Міхєєв Ю.В. та інші.

Метою статті є виділення груп кластерів за ознакою територіального поділу та визначення їх приналежності до тих чи інших рівнів вивчення країнознавчих об'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Країнознавство – наука, що займається комплексним дослідженням, країн та їх частин, систематизуючи і узагальнюючи дані про природу, населення, господарство, культуру та соціальні організації [1, С.12].

Завдання країнознавства полягає в розкритті просторової організації (структури) країни, як результату взаємодії її територіальних елементів суспільного і природного характеру [3, С.3.]

Об'єктом вивчення країнознавства є: на макрорівні - міждержавні регіональні та глобальні угруповання; на мезорівні - країни як основні одиниці сучасної соціально-політичної організації світу; на мікрорівні - райони, штати, області, провінції та інші регіональні утворення, включаючи транскордонні.

Кластер – це група географічно локалізованих підприємств, фірм та пов'язаних з ними організацій, що діють в певній сфері, характеризуються спільною діяльністю та взаємодовнюють одна одну [4, С.258].

Існуючі на сьогодні сформовані кластери, що досягли стадії зрілості або трансформації в кластерні групи, найчастіше відповідають за провідну частку прибутків в економіці країни чи регіону і більшу частину зовнішньоекономічної діяльності (експорт та інвестування в інші регіони). За територіальною структурою, зрілі кластери можуть охоплювати значні території, при цьому об'єднуючи кілька територіально-адміністративних

одиниць (областей, регіонів). Структуризація кластерів, та їх груп, за ознакою територіального поділу запропонована в таблиці 1.

Табл.1. Систематизація кластерів за ознакою територіального поділу

Тип кластеру	Характеристика за ознакою територіального поділу	Приклад	Рівень вивчення об'єкту в країнознавстві
Промисловий (локальний) кластер	Це група підприємств, об'єднаних взаємозв'язками "покупець-постачальник" та "постачальник-покупець". Зазвичай вузькоспеціалізований і зосереджений на невеликій території.	Голлівуд та кластер індустрії розваг в Лас-Вегасі (США); кластер з виробництва корка в Португалії.	Мікрорівень
Регіональний кластер	Це промисловий кластер з більш широким набором виробництв, що охоплює територію того чи іншого регіону(адміністративного, історичного, географічного).	„Силіконова долина” (США), Каліфорнійський виноробний кластер.	Мікрорівень
Міжрегіональні кластери	Визначають співпрацю в правових рамках територій, що стоять на другому після центрального рівня (області, воєводства, землі та ін.). Охоплюють декілька регіонів різних країн, що не мають між собою спільних державних кордонів. Такі кластери базуються на використанні конкурентних переваг регіонів різних країн, які представляють учасники кластеру.	Взуттєвий та текстильний кластер Північної Італії; Лісовий кластер Фінляндії.	Мікро- або мезорівень
Міжнародні кластери	Охоплюють території декількох країн, базуються на використанні конкурентних переваг країн, які представляють учасники кластеру.	Об'єднання навколо затоки Ересунн (Данії та Швеції, включаючи Долину Медікон); кластер текстилю в регіоні Нижня Австрія і чеському регіоні Богемія.	Мезо- або макрорівень.
Транскордонні кластери	Визначають співпрацю суміжних прикордонних територій сусідніх держав, тобто визначальним є наявність спільного кордону держав між співпрацюючими прикордонними територіями сусідніх країн. Базуються на використанні конкурентних переваг територій сусідніх країн, до яких належать учасники кластеру.	Транскордонний кластер “Біо Долина” (“BioValley”) у верхній долині р.Рейн, розміщений в пн.-зх. частині Швейцарії, в німецькому регіоні Південний Баден, частини землі Баден-Вюртемберг та в французькому регіоні Ельзас.	Мезо- або макрорівень.

Складено за [2, С.10-11; 5, С.23-25; 7-9]

Також, деякі вчені виділяють глобальні кластери, за значенням у світовому господарстві, незалежно від їх територіальної приналежності. Прикладами таких утворень може бути кластер Нідерландів, що спеціалізується на тюльпанах, виноробні кластери Бордо і Чилі, високотехнологічні інноваційні кластери США та ін. [6].

Висновки. Отже, кластер, може бути представлений на різних територіальних рівнях (локальному, регіональному, міжрегіональному, міжнародному та транскордонному). За умови сформованості, таке територіальне кластерне утворення може виступати повноцінним об'єктом країнознавчого дослідження.

1.Машбиц Я.Г. Комплексное страноведение / Машбиц Яков Григорьевич. – Смоленск: Издательство СГУ, 1998. – 298с. С. 12. 2.Мікула Н. Євро регіони: досвід та перспективи / Мікула Надія. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 222 с. 3.Мироненко Н.С. Методика страноведческого исследования: экономическая и социальная география / Мироненко Николай Семенович. – М.: Изд-во МГУ, 1993, - 152 с. 4.Портер М. Конкуренция / Майкл Портер; [пер. с англ. О. Л. Пелявського]. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005 – 608с. 5.Посібник з кластерного розвитку : Послуги підтримки МСП в пріоритетних регіонах / Державний комітет України з регуляторної політики та підприємництва (ДКРП). - К. : 2006. – 38 с. 6.Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці / Соколенко Станіслав Іванович– К.: Логос, 2004. – 848с. 7.Bergman E. Industrial and Regional Clusters: Concepts and Comparative Applications / Bergman E., Feser E. – Regional Research Institute West Virginia University, 1999. – 342 p. 8.Enright M. Regional Clusters and Economic Development: A Research Agenda / Enright M. – Berlin: Walter de Gruyter, 1996. - P. 190-213. – (Business Networks: Prospects for Regional Development) 9.OECD Regional Clusters in Europe // Observatory of European SMEs. –2002. - №. 3. [Electronic resource–PDF document]. – Access regime: http://ec.europa.eu/regional_policy/innovation/pdf/library/regional_clusters.pdf

УДК 911.3

Покляцький С.А.

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЕЛИКИХ МІСТ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ОПОРНОГО КАРКАСУ

В статті розглянуті суспільно-географічні аспекти використання теорії полюсів росту та концепції світових міст в дослідженні великих міст України. Висловлені пропозиції щодо необхідності спільного використання класичних країнознавчих досліджень та теорій розвитку світового господарства і суспільно-географічних знань про розвиток населення та формування умов його життя в Україні.

The article deals with the socio-geographical aspects of the theory of growth poles and the concept of global cities in the study of large cities in the Ukraine. Suggestions about the need to share the classical-cultural studies and theories of world economic development and socio-geographical knowledge about the development of the population and the formation conditions of the life in Ukraine.

Постановка проблеми. В свій час Ф.Бродель сформулював одне з правил існування світової економіки: «У центрі світу-економіки знаходиться місто» [3, с.46]. Після, ця думка розвивалася і в деякій мірі набула нового все більш охоплюючого характеру. Місто, особливо велике – це соціально-